

NHỮNG GIÁ TRỊ VỀ GIÁO DỤC THẨM MỸ ĐƯỢC HÌNH THÀNH TRONG NHẬN THỨC CỦA SINH VIÊN CÁC LỚP TIỂU HỌC QUA VIỆC HỌC TẬP CÁC HỌC PHẦN ÂM NHẠC

Trần Anh Đức

Trường Đại học Tây Bắc

Tóm tắt: Sinh viên ngành tiểu học cần được hình thành giá trị thẩm mỹ về âm nhạc qua việc học các học phần âm nhạc. Điều đó có vai trò quan trọng trong việc dạy âm nhạc cho học sinh bậc tiểu học. Giúp học sinh tiểu học có định hướng đúng về giá trị thẩm mỹ âm nhạc lành mạnh trong cuộc sống. Đó là mục tiêu mà giáo dục âm nhạc cần đạt được. Đây là nhiệm vụ giảng viên âm nhạc cần định hướng đúng về giá trị thẩm mỹ âm nhạc cho sinh viên các lớp ngành tiểu học.

Từ khóa: Giá trị, thẩm mỹ, hình thành, nhận thức.

1. Mở đầu

1.1. Giá trị thẩm mỹ của sinh viên các lớp tiểu học được định hình và phát triển sau khi học tập các học phần âm nhạc

Mỗi sinh viên ở các lớp tiểu học thuộc Khoa Tiểu học - Mầm non, Trường Đại học Tây Bắc (ĐHTB) đã trải qua quá trình học tập các môn học nghệ thuật ở các bậc học phổ thông. Tuy nhiên việc hình thành giá trị thẩm mỹ cho học sinh trước đây và sinh viên hiện nay, sẽ có sự khác biệt do điều kiện đặc điểm ở mỗi vùng miền khác nhau trên đất nước ta.

Từ nhận định trên chúng ta có thể xét đến một số yếu tố với những không gian, địa điểm khác nhau, cơ sở tài vật và con người khác nhau, từ đó có ảnh hưởng trực tiếp đến việc hình thành cho học sinh trước đây, sinh viên tiểu học hiện nay về giá trị thẩm mỹ về âm nhạc.

Trong mô hình giáo dục và đào tạo ở các nước phát triển, những nước có trình độ phát triển cao thì việc giáo dục kỹ năng sống, giáo dục thẩm mỹ thông qua các môn học nghệ thuật, nghệ thuật âm nhạc rất được chú trọng. Họ quan niệm và phân kỳ cuộc đời con người tương đối rõ ràng. Trong vòng đời của một con người thì việc hướng nhiệm vụ giáo dục đến những tiêu chí cần và đủ và là những nhiệm vụ then chốt cần phải thực hiện. Tất nhiên ở các cấp độ và

mức độ khác nhau. Một số tiêu chí đã được người Trung Quốc áp dụng dịch ra tiếng Việt về các mục tiêu cần đạt được là: đức - trí - thể - mỹ.

Xã hội nào chúng ta cũng đều nhận thấy có mặt ưu điểm và nhược điểm, tuy nhiên xã hội nào có nhiều ưu điểm thì đó là xã hội mà con người luôn tìm đến và vươn tới. Chúng ta được giáo dục về giá trị thẩm mỹ đúng định hướng, sẽ giúp chúng ta giàu có về mặt cảm xúc, nụ cười thân thiện, sống thân ái chan hòa, lành mạnh và tử tế. Có thể hình dung như một người với hình hài tự nhiên đầy đủ, thanh thoát,... khi được giao tiếp với người đó sẽ luôn đem đến cảm giác yên tâm, ngưỡng mộ và được bổ sung nguồn năng lượng. Từ cái đẹp được hình thành giá trị thẩm mỹ trong não bộ con người, sẽ giúp cải thiện khả năng hoạt động trí tuệ thuộc chuyên ngành mình theo học hoặc đang tác nghiệp. Chúng ta đều nhận thấy, để có một khóm hoa hồng tươi tốt, với những đóa hồng nhung mướt,... thì việc chăm bón phải đầy đủ dinh dưỡng và điều kiện môi sinh phải đảm bảo. Nếu không chăm sóc đủ điều kiện mà vẫn có những đóa hồng nhung diễm lệ thì đó là điều phi thường!

Phần trên chúng ta đã đặt vấn đề về việc giáo dục giá trị thẩm mỹ cho học sinh các cấp bậc phổ thông trước đây, sinh viên tiểu học hiện nay còn tùy thuộc vào điều kiện xuất thân từ các vùng miền và khả năng tiếp thu của mỗi người.

Qua khảo sát thực tế chúng tôi nhận thấy giá trị thẩm mỹ được hình thành trong học sinh phổ thông trước đây và sinh viên tiểu học hiện nay ở Khoa Tiểu học - Mầm non, Trường ĐHTB còn rất phiến diện. Nếu lấy nhận thức luận nêu trong luận giải ở phần trên chúng ta làm một bài test thông qua giao tiếp một cách bất ngờ, không có sự sắp xếp trước, chúng ta sẽ nhận thấy ngay những thiếu hụt về cảm xúc thông qua liều lượng về giá trị thẩm mỹ của đối tượng. Do điều kiện khách quan và chủ quan dẫn đến việc học sinh các bậc phổ thông trước đây, sinh viên ngành giáo dục tiểu học hiện nay chưa hiểu hoặc không hiểu những khái niệm về âm nhạc. Vậy thực chất âm nhạc là gì? Có ý nghĩa, tác dụng với đời sống như thế nào? Nguyên nhân này xuất phát từ việc không nắm bắt, không hiểu rõ về giá trị thẩm mỹ của âm nhạc. Đây cũng là điểm mà các giảng viên âm nhạc cần nắm bắt và bổ sung kiến thức về khái niệm và giá trị thẩm mỹ âm nhạc cho người học.

Điều đó ta có thể giải thích, do các bạn sinh viên ít được học tập, ít được tiếp xúc, làm quen, nghe, xem trình diễn nghệ thuật âm nhạc. Mặc dù thời đại ngày nay hầu hết các Trường tiểu học, Trường trung học cơ sở và tiến tới Trường trung học phổ thông trên toàn quốc sẽ được phổ cập việc dạy học âm nhạc. Ở bậc trung học cơ sở hiện nay Bộ Giáo dục và Đào tạo đã triển khai dạy học âm nhạc ở hầu hết các thành phố, thị xã, thị trấn trong cả nước. Còn số ít phần trăm các Trường trung học cơ sở ở những vùng miền còn khó khăn,... là chưa thực hiện được việc tổ chức dạy học âm nhạc.

Với những phân tích trên, chúng ta thấy còn rất nhiều các mâu thuẫn đan xen, tuy nhiên đó lại là một thực tế về giá trị thẩm mỹ âm nhạc hiện có của các bạn sinh viên ngành giáo dục tiểu học trường ta. Trước khi bước vào giảng đường Đại học, đương nhiên phải qua các bậc học phổ thông đó là bậc tiểu học, trung học cơ sở,... vậy mà nhận thức về thị hiếu thẩm mỹ âm nhạc của họ lại rất hạn chế? Đề lý giải vấn đề này chúng ta có thể nhận thức được thông qua những yếu tố:

Thứ nhất: có thể do đội ngũ giáo viên chuyên ngành âm nhạc còn chưa hoàn thành nhiệm vụ trong giảng dạy. Bên cạnh đó còn chưa thể hiện được khả năng về chuyên môn của bản thân do đó không lôi cuốn, hấp dẫn được học sinh các bậc học phổ thông hiểu được, đến được với nghệ thuật âm nhạc. Nếu các em không ham thích, không say mê ca hát, không yêu thích nghệ thuật âm nhạc thì việc hình thành cho các em giá trị thẩm mỹ và vốn kiến thức về âm nhạc là việc làm vô cùng khó khăn.

Thứ hai: có thể do mặt bằng điều kiện kinh tế còn khó khăn nên có ảnh hưởng trực tiếp đến việc mua sắm phương tiện trang thiết bị, đồ dùng dạy học... Là một quốc gia vừa thoát khỏi danh sách các nước nghèo, nâng lên thành quốc gia có mức thu nhập trung bình. Cùng với việc nhận thức một cách thực dụng của bản thân các em cũng như phần nhiều các gia đình cho rằng: “Cuộc sống không thể thiếu những gì liên quan trực tiếp đến nhu cầu ẩm thực, nhu cầu về phương tiện, hình thức,... do đó cần phải đáp ứng những nhu cầu theo tiêu chí vừa nêu”. Trong đời sống thường ngày của mỗi chúng ta thì việc không được học tập âm nhạc, không được nghe nhạc, không được xem, trình diễn âm nhạc, không hiểu các khái niệm sơ giản về nghệ thuật âm nhạc, là việc không thuộc diện được quan tâm và chú trọng.

Thứ ba: Một số năm trở lại đây đất nước ta đang thực hiện cuộc vận động: “Học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh” với những tiêu chí cụ thể như: “Nói đi đôi với làm...”. Hy vọng với các tiêu chí vừa nêu sẽ là dịp tốt để các giảng viên nghệ thuật nói chung, giảng viên âm nhạc nói riêng có đầy đủ niềm tin để thực hiện nhiệm vụ giáo dục giá trị thẩm mỹ thông qua việc dạy các học phần âm nhạc cho sinh viên các lớp tiểu học ở Khoa Tiểu học - Mầm non, Trường ĐHTB đạt hiệu quả cao. Để thực hiện nhiệm vụ đó, bước đầu các giảng viên cần giúp mỗi sinh viên ngành Giáo dục tiểu học hiểu được được khái niệm về âm nhạc.

1.2. Khái niệm âm nhạc có ảnh hưởng đến nhận thức về giá trị thẩm mỹ của sinh viên ngành Giáo dục tiểu học

Âm nhạc là nghệ thuật biểu hiện cảm xúc của con người về con người và về cuộc sống bằng âm thanh. Âm nhạc là nghệ thuật diễn ra trong thời gian. Âm nhạc là nghệ thuật động. Âm nhạc là nghệ thuật của thính giác, nó luôn gắn bó và đòi hỏi hoạt động trực tiếp của con người.

Những vấn đề đã nêu và giải thích ở các phần trên cần được cụ thể hóa bằng việc kết hợp giảng dạy giữa lý thuyết và thực hành khi giảng dạy cho sinh viên tiểu học các học phần âm nhạc trong chương trình.

Sự kết hợp đó là việc giảng viên hát hay đàn một số trích đoạn hoặc trình diễn trọn vẹn cả bài hát, bản nhạc trong khi giảng dạy. Tận dụng khai thác những chỗ có thể đưa tác phẩm âm nhạc vào bài để minh chứng cho lý thuyết. Thực hiện kết hợp việc giảng dạy theo cách trên, sẽ đạt được kết quả tốt trong khi truyền tải tri thức

âm nhạc để hình thành được giá trị thẩm mỹ trong tư duy người học.

Ví dụ: Giảng viên đệm đàn, hát trình diễn bài: “Lí cây xanh - Dân ca Nam bộ”. Dùng để dạy học ở lớp 1.

- Giới thiệu tác phẩm: Bài hát ‘Lý cây xanh - Dân ca Nam bộ’ thuộc giọng ‘Đô điệu thức 5 âm I’, giọng đô 5 âm một là giọng mà trên thang âm chỉ có 5 âm thanh: Đô (1) - Rê - Mi - Sol - La - (Đô (2)). Âm Đô (2) cao hơn âm Đô (1) một quãng tám, còn gọi là âm đô đồng âm. Thang âm này mang màu sắc và chất liệu âm nhạc dân tộc, đặc biệt là vùng Nam Bộ của đất ta.

- Âm nhạc của bài hết sức giản đơn, gồm 04 âm tiết (04 tiết nhạc) tạo thành 02 câu hát cùng với lời ca mộc mạc đơn giản dễ thuộc, dễ nhớ. Bài được hát một lần từ đầu đến cuối và hát quay lại một lần nữa rồi mới vào kết. Chúng ta có 04 tiết nhạc, tạo thành 02 câu và hợp thành bài hát ở thể một đoạn đơn (theo chuẩn quy ước của âm nhạc Quốc tế).

a. Tiết nhạc thứ nhất

Lý cây xanh

Dân ca Nam Bộ

Cái cây xanh xanh thì lá cũng xanh. Chim

b. Tiết nhạc thứ hai

đậu trên cành. Chim hót lúu lo. Lúu lo là lúu

c. Nối tiếp tiết nhạc thứ tư và khung thay đổi chỉ sự quay lại một lần cả bài hát

lo. Lúu lo là lúu lo. Cái lo.

d. Phân tích giai điệu và lời ca

- Giai điệu: Bài hát “Lý cây xanh” thuộc làn điệu dân ca vùng nam Bộ Việt Nam. Giai điệu

có các bước lần đi lên đi xuống quãng 2. Các bước nhảy quãng 3, bước nhảy quãng 4. Có bước nhảy quãng 6T (quãng sáu trưởng tạo ra

màu sắc đẹp dễ sáng trong bài chỗ đoạn có lời: “Thi lá = Mi - Đồ (2)”. Giai điệu và lời ca của cả bài đem đến cảm xúc trong sáng hồn nhiên và sự yêu mến, quý trọng và bảo vệ thiên nhiên cho các em học sinh lớp 1...

Một nhãn quan rộng mở cần được áp dụng và triển khai, tránh cái nhìn máy móc theo những ràng buộc máy móc..., đó là các hoạt động văn thể mỹ không nên quá cứng nhắc rập khuôn. Sinh viên ngày nay (người đương thời) sẽ, đã và đang là lực lượng thay thế chính chúng ta là chủ cuộc đời, làm chủ ngành nghề, làm chủ đất nước. Với tính chất động của thời cuộc, của châu lục và toàn cầu hóa văn hóa văn nghệ có tác động rất mạnh đến việc hình thành giá trị thẩm mỹ đương đại, có định hướng đúng đắn trong thế hệ trẻ. Nếu giảng dạy và tổ chức các hoạt động văn thể mỹ mà không nắm bắt kịp thời với hơi thở, nhịp đập của thời đại để truyền tải tri thức thì sẽ khiến thế hệ trẻ bị tụt hậu. Ta có thể hình dung một người tuổi trẻ nhưng có nội dung của một người già nua đau khổ tư tưởng chông chênh đan xen nửa thực dân, nửa phong kiến,... là đại diện tàn dư của cái “thừa”, cái “bệnh hoạn” thì thật là đáng quan ngại. Để tránh rơi vào tình trạng đó mỗi giảng viên cần luôn nêu cao tinh thần hào sảng khi giảng dạy nghệ thuật âm nhạc, nhằm truyền cảm hứng cho người học. Cơ cấu tổ chức các hoạt động văn thể mỹ cần năng động, sáng tạo khi xây dựng chương trình. Đưa thuộc tính gì nhồi vào cái nào hay đem đến điều gì mới lạ, bổ dưỡng, hấp dẫn, cuốn hút người học, người nghe, người xem một cách tự nguyện thì đó là điều mỗi chúng ta cần phải suy nghĩ (!)

2. Nội dung

2.1. Những học phần âm nhạc đang dạy + học cho sinh viên tiểu học có ảnh hưởng lớn đến việc định hướng giá trị thẩm mỹ mang đậm tính nhân văn

Có thể nói về cơ bản đội ngũ giảng viên tổ Mỹ thuật - Âm nhạc hiện nay đã đầy đủ về mặt nhân sự. Chất lượng, năng lực nghề nghiệp của các giảng viên cũng đã phần nào được khẳng định qua những đóng góp cụ thể khi thực hiện

các chương trình, các hội thi. Ví dụ: “Sinh viên yêu thích nghệ thuật” được tổ chức ở cấp khoa và các sự kiện văn hóa văn nghệ cấp trường...

Các năm học 2012-2013 cho đến năm học 2017-2018, các hoạt động chuyên môn về nghệ thuật được lãnh đạo khoa thúc đẩy cả về chất lượng nghệ thuật cho đến việc mua sắm trang thiết bị cơ sở vật chất, phương tiện hoạt động nghề nghiệp. Khoa đặc biệt quan tâm đến chất lượng công việc của tất cả các bộ môn. Bằng việc cụ thể hóa các hoạt động chuyên môn nghiệp vụ trong các chuyên ngành. Các phòng chức năng có gắn bảng hiệu trang trọng được ra đời.

- Phòng học Múa và vận động theo nhạc.
- Phòng học Đàn Organ.
- Phòng thực hành Dinh dưỡng.

Từ yếu tố quản lý và thực hiện các hoạt động chuyên môn sâu một cách bài bản chuyên nghiệp, chuyên môn hóa cao như đã nêu trên sẽ dẫn đến kết quả dạy - học của quá trình đào tạo đã được nâng cao chất lượng một cách rõ rệt. Vị thế chuyên môn và tầm nhìn chiến lược về nhiều phương diện trong việc kế thừa, tồn tại và phát triển Khoa Tiểu học - Mầm non được nâng lên một tầm cao mới.

Tổ Mỹ thuật - Âm nhạc cũng không nằm ngoài xu thế chung của sự phát triển đó. Các giảng viên đều hăng say, nhiệt tình trong công việc dạy học, cũng như các hoạt động văn học nghệ thuật trong khoa và trong trường. Những công việc mà tổ Mỹ thuật - Âm nhạc đã thực hiện đều có kết quả tốt, đối với tập thể cũng như cá nhân. Các việc làm đó đã ghi lại những dấu ấn trong cảm xúc của những người yêu thích và say mê văn học nghệ thuật chân chính.

Sinh viên các lớp ngành giáo dục tiểu học Khoa Tiểu học – Mầm non, Trường ĐHTB hiện nay được học tập hai học phần chính thức và một học phần tự chọn.

- Học phần: Âm nhạc (*kiến thức cơ sở về lý thuyết âm nhạc*).

- Học phần: Lý luận và Phương pháp dạy học âm nhạc (*trang bị các kỹ năng và nghiệp vụ sư phạm cho mỗi sinh viên*).

- Học phần tự chọn: Tập đọc nhạc (*xướng âm ghép lời những bài hát của chương trình hát nhạc dùng trong các lớp bậc tiểu học*).

Với việc mỗi sinh viên ngành giáo dục tiểu học được trang bị hai học phần âm nhạc chính thức và một học phần âm nhạc (*tự chọn*) cũng tương đối đủ về liều lượng kiến thức âm nhạc, đáp ứng việc hình thành giá trị thẩm mỹ thông qua việc học tập các học phần âm nhạc.

a. Học phần Âm nhạc

Đã và đang được thực hiện giảng dạy cho sinh viên các lớp tiểu học Khoa Tiểu học – Mầm non, Trường ĐHTB một cách bài bản. Từ việc xây dựng đề cương chi tiết, đề cương học phần và việc soạn giáo án được các giảng viên rất trú trọng.

Hiện nay, các giảng viên dạy học môn Âm nhạc cho sinh viên các lớp tiểu học đã rất trú trọng đến nhiệm vụ của người dạy và nhiệm vụ của người học trong học phần này. Người dạy xác định trọng tâm truyền tải lượng kiến thức cơ sở về âm nhạc cho người học.

Mục đích chính đó là giúp cho mỗi sinh viên tiểu học có được lượng kiến thức cơ bản về lý thuyết âm nhạc. Khi đã có kiến thức của học phần Âm nhạc vững chắc cho đến khi ra trường công tác, sinh viên sẽ làm công tác chủ nhiệm lớp. Mỗi lớp tiểu học sẽ được học nhiều môn học khác nhau, với lượng kiến thức cơ sở mức độ đơn giản. Thường là giáo viên chủ nhiệm đảm nhận việc dạy tất cả các môn của lớp mình chủ nhiệm. Trong đó có cả việc dạy môn “*Hát nhạc*” ở cả năm cấp lớp bậc tiểu học (*dạy kê khi trường không có giáo viên dạy chuyên âm nhạc*).

Trong trường tiểu học mà có *giáo viên dạy chuyên âm nhạc* thì nhiệm vụ của giáo viên chủ nhiệm với kiến thức âm nhạc của mình sẽ đủ khả năng kiểm tra, theo dõi được quá trình học tập môn ‘*Hát nhạc*’, chất lượng học tập của lớp chủ nhiệm để kịp thời tham góp với giáo viên

dạy nhạc, đồng thời có sự điều chỉnh kịp thời nhằm đảm bảo chất lượng chuyên môn. Bên cạnh đó với kiến thức cơ sở về lý thuyết âm nhạc vững chắc, mỗi sinh viên ngành giáo dục tiểu học (*giáo viên chủ nhiệm*) sẽ có được khả năng xây dựng đội văn nghệ của lớp, xây dựng các chương trình văn nghệ của lớp dự thi khối lớp, cụm trường (*cấp trường*), cấp huyện, cấp tỉnh ở 5 cấp lớp của lứa tuổi học sinh tiểu học.

Ngoài nhiệm vụ chính là trang bị kiến thức cơ sở về lý thuyết âm nhạc cho sinh viên các lớp tiểu học, Khoa Tiểu học - Mầm non, Trường ĐHTB để thực hiện công tác giảng dạy (dạy kê khi thiếu giáo viên dạy chuyên âm nhạc) và xây dựng đội văn nghệ của lớp, xây dựng các chương trình văn nghệ dự thi... thông qua việc học tập học phần Âm nhạc, mỗi sinh viên ngành giáo dục tiểu học còn được hình thành những giá trị thẩm mỹ về nghệ thuật nói chung, nghệ thuật âm nhạc nói riêng.

Ví dụ: Giảng viên đệm đàn, hát trình diễn bài: “Múa vui - Lưu Hữu Phước”. Dùng để dạy học ở lớp 2.

- Giới thiệu tác phẩm.

- Giai điệu âm nhạc của bài được viết ở điệu F 5 âm I. Bài hát được cấu tạo bởi hai câu nhạc hình thành cấu trúc một đoạn đơn. Câu hai là sự phát triển trên chất liệu âm nhạc của câu một. Giai điệu được tiến hành với các âm liền bậc tịnh tiến đi lên và đi xuống. Xen kẽ với các âm liền bậc là các bước nhảy quãng 3, quãng 4 và quãng 5.

- Lời ca: kết hợp chặt chẽ cùng giai điệu toát lên được ý nghĩa và nội dung của bài hát.

- Nội dung: giá trị thẩm mỹ được hình thành trong nhận thức của người học về những tình cảm trong sáng, thân ái giữa các bạn cùng trang lứa. Nhấn nhủ các bạn luôn vui tươi, đoàn kết, nắm tay cùng vượt qua khó khăn trong học tập, trong cuộc sống. Giúp người học ý thức được giá trị về tình bạn trong sáng, tình đoàn kết hữu nghị, vô tư. Giá trị thẩm mỹ về âm nhạc và nội dung tác phẩm được người học ghi nhớ sâu sắc.

Múa vui

Nhạc và lời: Lưu Hữu Phước

Cùng nhau múa xung quanh vòng, cùng nhau múa cùng vui.
Cùng nhau múa xung quanh vòng, vui cùng vui múa đều.
Nắm tay nhau bắt tay nhau, vui cùng nhau múa vui.
Nắm tay nhau bắt tay nhau, vui cùng vui múa đều.

Trong học phần ‘Âm nhạc’ và các học phần khác đều có thể dạy và định hướng cho người học được những giá trị thẩm mỹ về âm nhạc như đã minh chứng. Điều đó rất quan trọng trong việc góp phần hình thành giá trị thẩm mỹ tốt đẹp và nguồn cảm xúc chân thành, giản dị, lành mạnh, bao dung, vị tha và có xu hướng phấn đấu hoàn thiện để trở thành người tử tế. Sau khi hoàn thành và nắm vững kiến thức học phần Âm nhạc, sẽ là điều kiện tiên quyết để mỗi sinh viên ngành Giáo dục tiểu học được học môn nghệ thuật âm nhạc tiếp theo đó là môn: *Lý luận và Phương pháp dạy học âm nhạc*.

a. Môn Lý luận và phương pháp giáo dục âm nhạc

Môn học này góp phần quan trọng vào việc trang bị kỹ năng soạn giáo án dạy học “Hát nhạc” ở các lớp bậc tiểu học cho sinh viên tiểu học. Sinh viên tiểu học sẽ được hướng dẫn soạn giảng, tập giảng. Khi tập giảng trên giảng đường sẽ thuận lợi vì năm học trước, sinh viên tiểu học đã được đi thực tế dự giờ và tập giảng tại các Trường tiểu học, trong đó có giờ dạy môn “Hát nhạc”.

Phản soạn giáo án, tập giảng, giảng viên phải hướng dẫn cho sinh viên cách sử dụng các phương pháp sư phạm để áp dụng vào từng bài dạy cụ thể. Mỗi sinh viên còn được các hướng dẫn, giải thích nên sử dụng phương pháp gì vào

phần nào trong bài dạy. Sử dụng ‘Phương pháp dùng lời’ khi dạy học môn ‘Hát nhạc’ là việc thường làm của các môn học. Nhưng dùng lời như thế nào? Có những yêu cầu về việc sử dụng ngôn ngữ chuyên ngành của âm nhạc nhằm truyền đạt đúng được nội dung, yêu cầu của bài. Như vậy kỹ năng nói (thuyết trình) trước học sinh cần được soạn giáo án một cách khoa học. Nói theo trình tự như đã soạn trong giáo án. Trong phương pháp dùng lời còn được ứng dụng khả năng ghi nhớ kiến thức đã soạn trong giáo án để thuyết trình. Giảng giải nội dung kiến thức có sự thoát ly giáo án. Muốn thực hiện được việc giảng dạy có sự thoát ly giáo án trước tiên giảng viên cần yêu cầu sinh viên tập soạn giáo án, tập giảng nhiều lần, nhiều bài để hình thành kỹ năng tổng hợp và rèn luyện sự bình tĩnh, tự tin. Chỉ khi sinh viên giảng dạy môn ‘Hát nhạc’ đã được hình thành các kỹ năng cơ bản một cách chắc chắn thì lúc đó mỗi sinh viên tiểu học sẽ dần dần có được sự ghi nhớ kiến thức trong giáo án. Lúc đó việc dạy học mới có thể thoát ly giáo án.

Giảng viên cần chú trọng việc nhắc nhở sinh viên thực hiện từng bước soạn giáo án và tập giảng, sử dụng các phương pháp khi giảng các phần trong bài theo một trình tự khoa học và thể hiện tính kiên trì trong từng hoạt động. Nếu sinh viên có sự nóng vội, muốn đốt cháy giai đoạn để thoát ly giáo án khi dạy môn ‘Hát nhạc’ thì

sẽ không đạt được kết quả mà dễ dẫn đến việc thuyết trình bị lạc đề.

Soạn giáo án để giảng dạy bộ môn nào cũng cần có sự kết hợp sử dụng các phương pháp dạy học nhằm mục đích đạt hiệu quả cao cho bài giảng. Trở lại vấn đề soạn giáo án có sử dụng “Phương pháp dùng lời” đã được dẫn ở phần trên, các giảng viên sẽ tiếp tục hướng dẫn sinh viên tiểu học sử dụng một số phương pháp khác. Dạy học bộ môn nghệ thuật âm nhạc cho học sinh bậc tiểu học cần phải sử dụng ‘Phương pháp sử dụng đồ dùng dạy học’ như đàn Organ, đàn Ghuitar... Khi thầy cô đàn, hát mẫu, trình diễn tác phẩm âm nhạc trước lớp rồi giải thích nội dung, chủ đề, tư tưởng, ý nghĩa, hình tượng âm nhạc đã được gửi gắm trong mỗi tác phẩm giúp học sinh tiểu học nắm được nội dung bài học. Giảng viên cần hướng dẫn cho sinh viên tiểu học tự làm đồ dùng dạy học là những giáo cụ trực quan. Các đồ dùng dạy học đó có thể sử dụng các vật liệu như chai nhựa cho các hòn sỏi nhỏ vào chai, dùng để đập, lắc, vỗ tay bên cạnh chai với tay còn lại theo nhịp bài hát... Hoặc có thể làm giáo cụ trực quan bằng hình vẽ minh họa nội dung bài hát vào bìa hộp carton đã qua sử dụng. Ngoài hai ví dụ vừa nêu, giảng viên có thể hướng dẫn sinh viên các lớp tiểu học thực hành sáng tạo các vật dụng và đồ dùng dạy học bằng nhiều loại vật liệu khác nhau, theo điều kiện hiện có với yêu cầu của nội dung bài học. Sinh viên các lớp ngành giáo dục tiểu học đã được học các học phần “Mỹ thuật và Thủ công kỹ thuật”. Việc yêu cầu sinh viên tiểu học thực hiện các hoạt động nêu trên cũng là quá trình thúc đẩy hoạt động sáng tạo và rèn luyện đức tính chuyên cần. Tạo sự chủ động cho sinh viên hiện nay, giáo viên tiểu học tương lai có khả năng vượt khó, khắc phục những hạn chế trong dạy học.

- Soạn giáo án dạy một tiết ‘Hát nhạc’ lớp 3 ở trường tiểu học:

Bài hát “Đêm sao - Nhạc và lời: Văn Chung”

(1 tiết – Dạy cho học sinh lớp 3)

A. Chuẩn bị

1. Xác định yêu cầu

1.1. Về kiến thức âm nhạc

- Giới thiệu và hát trình diễn tác phẩm.

- Phân tích về giọng điệu, đường nét giai điệu, tiết tấu.

1.2. Về kỹ năng âm nhạc

- Hát thuộc bài với yêu cầu nghệ thuật: hát đồng đều, hát đúng, hát diễn cảm rõ lời.

- Tập gõ, vỗ tay, phân biệt phách mạnh, nhẹ của nhịp 3 phách.

- Tập cách hát trình diễn.

1.3. Về khả năng bồi dưỡng kiến thức cuộc sống, giáo dục tư tưởng, tình cảm và thị hiếu nghệ thuật

- Vẻ đẹp của bản chất hình tượng âm nhạc về khung cảnh bao la của bầu trời đêm sao sáng. Tiết tấu $\frac{3}{4}$ uyển chuyển nhịp nhàng đầm thắm, tình yêu thiên nhiên lung linh sao sáng bầu trời đêm. Sự hòa quyện giữa con người và đêm sao sáng tỏa chiếu muôn nơi.

2. Dự kiến các bước tiến hành

2.1. Trình diễn giới thiệu bài hát và tập bài hát

2.2. Cùng cổ tập các bài tập kỹ năng theo bài hát

2.3. Tập trình diễn

B. Các bước lên lớp

1. Ổn định tổ chức lớp: cả lớp hát ôn lại bài hát giờ học trước từ 1 đến 3 lần

2. Nghe trình diễn giới thiệu bài hát

2.1. Nghe - xem hát: Giáo viên trình diễn giới thiệu bài hát. Lần 1 hát trình diễn. Lần 2 hát giới thiệu bài hát

2.2. Trò chuyện giới thiệu bài hát: Giáo viên giới thiệu nội dung chính và hát minh họa

2.3. Mạn đàm, trao đổi sau khi nghe hát trình diễn

2.4. Giáo viên hát trình diễn lại 1 lần rồi hướng dẫn dạy hát...

Đếm sao

Nhạc và lời: Văn Chung

c. Tập đọc nhạc (học phần tự chọn)

Khi học tập học phần này sẽ rất thú vị. “Tập đọc nhạc” được thực hiện bằng âm thanh âm nhạc sống động của đàn (nhạc cụ) và lời của các giảng viên. Sinh viên học tập thực hành bằng lời (đọc nốt nhạc). Nếu giảng dạy môn “Tập đọc nhạc” với một hứng thú say mê và sáng tạo, sử dụng nhạc cụ thì sẽ giúp cho người học có được sự hấp dẫn trong khi học tập. Lợi ích đối với sinh viên tiểu học khi chọn học học phần này ở chỗ sẽ được nâng cao chất lượng thẩm mỹ âm nhạc, để phục vụ hoạt động dạy và làm phong trào trong Nhà trường tiểu học sau này. Mỗi sinh viên tiểu học khi tham gia học tập học phần ‘Tập đọc nhạc’ còn được nâng cao kiến thức âm nhạc và được nâng cao trình độ nhận thức về giá trị thẩm mỹ của nghệ thuật âm nhạc. Nội dung học phần: “Tập đọc nhạc” dạy học về điều gì? Nội dung đó yêu cầu sinh viên tiểu học thực hiện nhiệm vụ gì? Học xong học phần “Tập đọc nhạc” mỗi sinh viên tiểu học sẽ đạt được những giá trị gì về nghệ thuật âm nhạc. Những thắc mắc vừa nêu sẽ được giải trình và phân tích qua các luận cứ, luận điểm là trọng tâm của học phần “Tập đọc nhạc”.

Học môn “Tập đọc nhạc” sinh viên tiểu học được nâng cao khả năng nghe nhạc tốt hơn, chính xác, đúng cao độ của âm thanh trên mỗi thang âm, giọng điệu. Đọc nhạc còn có tên gọi là “Xướng âm” có nghĩa là người học học quá trình ‘hát âm thanh âm nhạc’ với những cao độ, trường độ đã được mã hóa (ghi chép) bằng các ký hiệu hình của âm nhạc. Người học được hình thành các kỹ năng cơ bản về tiết tấu, gắn với nhịp, phách hay độ dài theo quy chuẩn của mỗi loại nhịp. Bên cạnh đó người học còn được hình thành kỹ năng đọc đúng các bước nhảy của giai điệu ở các quãng 1Đ - 8Đ - 2t - 2T, 3t, 3T - 4Đ - 4+ - 5- - 6t - 6T, 7t, 7T. “Tập đọc nhạc” sẽ giúp sinh viên tiểu học hiểu được tính chất của các quãng và sự kết hợp giữa các bước nhảy cùng sự giải quyết từ quãng nghịch về quãng thuận thông qua các thủ pháp như: âm thêm, âm lướt, câu nhạc nối, trước khi chuyển đoạn nhạc và đổi tiết tấu... Việc được hình thành trong tư duy người học khả năng chuyên môn có chiều sâu đó, sinh viên có được nhận thức về giá trị thẩm mỹ âm nhạc một cách bền vững.

- Đọc nhạc và ghép lời bài hát: “Đừng đi đằng kia có mưa - Nhạc Tiệp Khắc (cũ). Lời Việt: Hồng Đăng”. Dạy học “Hát nhạc” lớp 4.

Đừng đi đằng kia có mưa

Nhạc: Tiệp Khắc (cũ)
Lời Việt: Hồng Đăng

- Khi mỗi sinh viên đọc nhạc phần giai điệu, tiết tấu, tốc độ, sắc thái đã vững vàng, giảng viên cần hướng dẫn ghép lời bài hát. “Tập đọc nhạc” có thể có những trích đoạn chủ đề của tác phẩm âm nhạc không lời (khí nhạc) hoặc các Etuyt là bài tập luyện cao độ, tiết tấu, trường độ. Cùng với đó là sự kết hợp đọc nhạc và ghép lời các bài hát trong chương trình dạy “Hát nhạc” ở trường tiểu học. Học tập tốt học phần “Tập đọc nhạc” sẽ mang một ý nghĩa thiết thực với mỗi sinh viên tiểu học trong việc thực hành đọc nhạc, ghép lời và hát những bài hát trong chương trình dạy “Hát nhạc” ở trong Trường tiểu học. Học tập học phần này có tính ứng dụng vào thực tiễn rất tích cực. Khi tốt nghiệp ra trường mỗi sinh viên tiểu học sẽ có khả năng ứng dụng cao trong công việc dạy học sau này.

2.2. Sinh viên tiểu học có kiến thức âm nhạc sẽ góp phần quan trọng vào việc định hướng giá trị thẩm mỹ đúng đắn cho học sinh tiểu học sau này

Giáo dục giá trị thẩm mỹ âm nhạc đúng mục tiêu giáo dục là điều kiện tiên quyết đối với sinh viên tiểu học hiện nay và với mỗi giáo viên tiểu học trong sự phát triển của xã hội về việc đào tạo. Đặc biệt trong cách mạng công nghệ “4.0”, ngành đào tạo giáo viên tiểu học cũng không nằm ngoài các xu thế của cuộc cách mạng công nghệ này. Do đó việc định hình giá trị thẩm mỹ nghệ thuật âm nhạc cho sinh viên tiểu học trong việc dạy học âm nhạc của Khoa Tiểu học - Mầm non, Trường ĐHTB, cần được đặc biệt chú trọng.

Hiện nay, trên các phương tiện truyền thông chính thống và phi chính thống đang bùng nổ những tác phẩm nghệ thuật, những bài viết vô cùng phong phú và đa dạng... Trong số đó những tác phẩm, những bài viết có giá trị thẩm mỹ và luồng tư tưởng tích cực có, những dòng văn hóa phẩm tiêu cực, đồi trụy làm băng hoại truyền thống văn hóa đạo đức của đất nước ta.

Đó là tình trạng báo động đỏ đối với giáo dục nói chung, giáo dục giá trị thẩm mỹ nghệ

thuật âm nhạc nói riêng. Trong bài viết về hiện tượng một số bài hát của các nhạc sĩ trẻ đương đại của tác giả ‘Khang Anh - Theo Đời Sống Plus/GDVN’ ngày 28 tháng 10 năm 2018 nhận định như sau: “Một số bài hát dòng nhạc trẻ mới sáng tác của các nhạc sĩ trẻ với các tiêu đề câu life tạo heed (câu life = gây sự chú ý, sự tò mò, hiếu kì – Tạo heed = tạo một cú sốc phi thường nổi đình nổi đám) như các bài:

1. *Như lời đồn* - Bảo Anh - Dương Khắc Hưng.

2. *Nắng cực* - Phạm Toàn Thắng.

3. *Cắm từ dưới 18 tuổi* - Tân Khánh.

4. *Banana (Oh chuối chuối)* - Sỹ Thanh...
Đừng mang cái mác “nhạc sĩ” để thể hiện cái ngông, cái thô tục của bản thân thông qua các tác phẩm như nêu trên.

Với nhạc sĩ Dương Cẩm mới đây cũng đã lên tiếng nhận định về ca khúc mới của Bảo Anh: “Tôi chỉ là một người dân bình thường. Nhưng nếu có quyền tôi sẽ cấm ca khúc đó, đặt tiêu đề như vậy là không văn minh”. Nhạc sĩ Dương Cẩm còn bày tỏ quan điểm của mình: “là người có ăn có học không ai thích ca khúc *Như lời đồn*”. Trên đây vừa điểm qua một số hiện tượng về âm nhạc của các nhạc sĩ trẻ mới cho ra đời những đĩa con tinh thần mang một cấu trúc, một hình thức dị thường (thọt, trọt, lé, đui, mù, câm, điếc...). Ấy thế mà đã có hàng triệu life, thậm chí hàng chục triệu life hưởng ứng những ca khúc kể trên (!). Thật khô hời và bi thương cho những sự thích thú đó của tuổi trẻ đương đại. Những người mang sứ mệnh lịch sử sẽ thay chúng ta (thế hệ người trước) xây dựng cuộc đời, phát triển và bảo vệ đất nước!?

Một số hiện tượng về ca khúc nhạc trẻ trong mục điểm báo nêu trên không khỏi khiến cho các bậc phụ huynh và những người làm nghề dạy học lo lắng. Đặc biệt đối với đội ngũ giảng viên dạy học các môn nghệ thuật và dạy học nghệ thuật âm nhạc trong cả nước. Trong sự phát triển của đất nước, ngoài những mặt tích cực là những mặt tiêu cực và thách thức không

nhỏ kèm theo. Từ nhận thức đã nêu, mỗi giảng viên dạy học âm nhạc cần thường xuyên đọc và nghiên cứu những tài liệu, bài viết về nhiều lĩnh vực đời sống đương đại, trong đó có lĩnh vực âm nhạc. Qua đó nắm bắt được kịp thời những hiện tượng có liên quan trực tiếp đến đời sống thường ngày về mọi mặt đối với chúng ta. Nếu đó là một kỹ năng được tôi luyện thường xuyên sẽ có tác dụng lớn ảnh hưởng đến việc cập nhật kiến thức xã hội để kịp thời điều chỉnh trong hành vi và phương châm hành động của chúng ta hàng ngày. Nếu mỗi người, mỗi giảng viên dạy nghệ thuật không thực hiện các kỹ năng đó thì việc bị tụt hậu, bị bỏ rơi lại phía sau là điều không tránh khỏi.

Trước hết, muốn hình thành được giá trị thẩm mỹ âm nhạc đúng đắn cho sinh viên các lớp tiểu học Khoa Tiểu học – Mầm non, Trường ĐHTB, mỗi giảng viên cần phải thực hiện tốt nhiệm vụ chính của mình. Sự chuyên cần, sự năng động trong công việc chuyên môn phải được lưu tâm hàng ngày. Có như vậy giảng viên mới có được lượng tri thức tổng hợp về xã hội đương thời đang diễn ra đồng thời không ngừng bổ sung kiến thức chuyên ngành âm nhạc phục vụ giảng dạy trên lớp. Le Nin nói: “Học học nữa học mãi”. Nhà bác học ngành *Sinh vật học* Đác Uyn (Darwin) nổi tiếng người Anh (England) nói: “Bác học không có nghĩa là thôi học” câu nói này của ông khi ông trả lời con gái mình trong lúc ông đang nghiên cứu tài liệu tiếng Đức (German) gặp khó khăn, con gái ông giỏi tiếng Đức ngỏ ý muốn dịch giúp cha. Qua ví dụ nêu trên về câu thành ngữ của Le Nin và Darwin giúp chúng ta nhận thấy những tấm gương sáng chói về sự tự ý thức trong việc học tập và nghiên cứu của các vĩ nhân trên thế giới. Đầu năm học 2018-2019, Trường ĐHTB đã xúc tiến hướng dẫn, tập huấn cho cán bộ cốt cán và những giảng viên nòng cốt các chuyên ngành của trường về quy trình tiến hành thực hiện công việc “Kiểm định chất lượng giáo dục”. Tiếp theo đó, nội dung này đã được triển khai xuống tới mỗi giảng viên các khoa. Thiết

nghĩ đây là một việc làm với chủ trương sáng suốt của những người thực hiện nhiệm này. Những điểm trọng tâm trong công tác kiểm định chất lượng sẽ giúp cho mỗi giảng viên tự đánh giá được bản thân mình đang ở đâu trong mọi nấc thang mà tiêu chí trong các khung tham chiếu của quy trình kiểm định chất lượng đã đề ra.

Người dạy có được kiến thức, tri thức chuyên ngành vững chắc và có sự minh mẫn sẽ giúp cho công việc giảng dạy được thuận lợi, đồng thời sẽ có ảnh hưởng lớn đến kết quả học tập của sinh viên. Sinh viên các lớp tiểu học Khoa Tiểu học - Mầm non, Trường ĐHTB được học tập và làm việc với những giảng viên đạt trình độ chuyên môn cao, sẽ có được một kết quả đào tạo có chất lượng khi tốt nghiệp.

Khi sinh viên các lớp tiểu học đã được hình thành những giá trị thẩm mỹ đúng đắn trong nhận thức, sẽ có tác động tích cực đến việc giảng dạy âm nhạc và các hoạt động nghệ thuật ở Nhà trường tiểu học. Đó cũng là trách nhiệm của mỗi giáo viên tiểu học trong việc định hướng đúng đắn về giá trị thẩm mỹ mang đậm tính nhân văn cho học sinh tiểu học.

3. Kết luận và kiến nghị

Thực hiện tốt các nhiệm vụ đã phân tích ở các phần trên, sinh viên các lớp tiểu học Khoa Tiểu học - Mầm non, Trường ĐHTB có được sự hình thành giá trị thẩm mỹ đúng đắn thông qua việc học tập các học phần âm nhạc trong chương trình. Để có được kết quả tốt về việc hình thành cho sinh viên tiểu học giá trị thẩm mỹ của nghệ thuật âm nhạc, các giảng viên cần tạo môi trường học tập tích cực.

- Khi tiến hành dạy và học âm nhạc thì nhiệm vụ của giảng viên và nhiệm vụ của sinh viên cần được phối kết hợp mang tính gắn kết và bền vững, đảm bảo tính khách quan và giàu cảm xúc. Học tập các học phần âm nhạc, cần được đẩy mạnh sự kết hợp giữa lý thuyết và thực hành. Trong đó đề cao sự tái tạo và sự sáng tạo (trong khuôn khổ cho phép). Mục đích việc dạy học nghệ thuật âm

nhạc cho sinh viên để hình thành giá trị thẩm mỹ âm nhạc đúng đắn, có một vai trò quan trọng của việc dạy học âm nhạc ở trường tiểu học sau này. Sinh viên ngành giáo dục tiểu học khi tốt nghiệp, nhận nhiệm vụ dạy học mới có thể thực hiện tốt nhiệm vụ của bản thân. Đồng thời sẽ góp phần vào việc giáo dục và định hướng đúng về giá trị thẩm mỹ âm nhạc và tính nhân văn cho học sinh các lớp bậc tiểu học.

- Để đạt được những tiêu chí đề xuất vừa nêu, chúng ta cần xác định rõ những việc giảng viên dạy nghệ thuật âm nhạc cần phải thực hiện. Bên cạnh đó sự hợp tác của người học cũng là một yếu tố then chốt để dẫn đến kết quả và chất lượng đào tạo. Để có được sự hợp tác và đạt kết quả cao trong dạy và học, đó là nhiệm vụ phải thực hiện của mỗi giảng viên.

- Mỗi giảng viên cần phải tạo ra được môi trường học tập tốt, công tác soạn giáo án thật kỹ càng, sử dụng các phương pháp phù hợp trong khi dạy học. Từ yếu tố then chốt này sẽ giúp cho sinh viên ngành giáo dục tiểu học được hình thành giá trị thẩm mỹ âm nhạc đúng định hướng, đúng mục tiêu giáo dục của chương trình đã đề ra.

- Giảng viên cần kiên trì trong nhiệm vụ đào tạo, tránh tình trạng đi ngược lại với các

yêu cầu của công tác giáo dục và đào tạo. Nếu thực hiện công việc trên với một sự nghiêm túc đúng quy trình, bền bỉ, xuyên suốt, đảm bảo tính hệ thống, chúng ta sẽ đạt được mục đích và yêu cầu về giáo dục giá trị thẩm mỹ âm nhạc cho sinh viên ngành giáo dục tiểu học thông qua việc dạy - học các học phần âm nhạc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nguyễn Đắc Quỳnh (1996), Âm nhạc và phương pháp dạy học. Nxb Giáo dục.
- [2] Ngô Nam (2007), Phương pháp dạy học âm nhạc cho trẻ trước tuổi học. Nxb ĐHSP.
- [3] Phan Trần bằng (2001), Phương pháp giảng dạy âm nhạc. Nxb Giáo dục.
- [4] Phạm Thị Hòa (2005), Giáo dục âm nhạc. Nxb Đại học Sư Phạm.
- [5] GS. TS. Dương Viết Á (2001), Mỹ học âm nhạc. Nhạc viện Hà nội.
- [6] Trần Anh Đức (2012), Âm nhạc 1. Giáo trình lưu hành nội bộ Trường ĐH Tây Bắc.
- [7] Trần Anh Đức (2017), Giáo trình Đàn Organ. Giáo trình lưu hành nội bộ Trường ĐH Tây Bắc.

FORMING THE VALUES OF AETHETIC EDUCATION IN THE PERCEPTION OF THE UNDERGRADUATES OF PRIMARY SCHOOL EDUCATION THROUGH MUSICAL MODULES

Tran Anh Duc
Tay Bac University

Abstract: *The undergraduates of primary school education need to be formed musical aesthetic values through learning the musical modules. This plays an important role in teaching music to primary school students, directing children toward proper orientation in the musical aesthetic value in life, which is the goal of music education. It is the music lecturers to properly orient the musical aesthetics value for the undergraduates.*

Keywords: *Value, aesthetic, forming, perception.*

Ngày nhận bài: 29/10/2018. Ngày nhận đăng: 15/06/2019.

Liên lạc: Trần Anh Đức; e-mail: nsanhtran@gmail.com